

The Effect of Teachers' Narrative Therapy on Verbal Intelligence, Creativity, and Lexical Literature of Isfahan Kindergarten Children, Iran

Moluk Tahmasebi¹, Seyed Ahmad Ahmadi²

Original Article

Abstract

Background: Some children have difficulty with verbal intelligence as well as creativity and lexical literature, and as a result, skills such as reading and writing. Using appropriate methods for children, such as narrative therapy, can probably help improve children's learning and academic achievement in the future. The present research was conducted to determine the effect of narrative therapy on verbal intelligence, creativity, and lexical literature in children of Tohid Kindergarten in Isfahan, Iran.

Methods: This was an experimental pretest-posttest study with control group. For this purpose, from all children of Tohid Kindergarten in Isfahan City in 2018-2019, 30 children were selected through convenience sampling and randomly assigned into two experimental (n = 15) and control (n = 15) groups. Then the experimental group was trained in 8 sessions of 4 minutes. Before and after the implementation of the independent variable, Wechsler Intelligence Scale for Children (WISC) (verbal understanding and lexical range) and the Torrance Tests of Creative Thinking (TTCT) (form B) were used as research tools. Data were analyzed using analysis of covariance (ANCOVA).

Findings: In the pre-test, the mean of verbal intelligence, lexical literature, and creativity in the experimental group was 101, 10.7, 58.7, respectively. And in the post-test phase of the experimental group, these values were obtained 104, 11.5, 65.6, respectively, which indicates an increase in variables in the post-test stage compared to the pre-test. In addition, in the pre-test of the control group, mean of verbal intelligence, lexical literature, and creativity was reported as 99.3, 10.4, and 59, respectively, and in the post-test stage, these values were obtained 99, 10.05, and 58.6, respectively, which indicates that the values of variables in the control group did not differ in pre-test and post-test. Therefore, storytelling training had a significant effect on verbal intelligence ($F = 12.88, P < 0.001$), lexical literature ($F = 14.6, P < 0.001$), and creativity ($F = 108.48, P < 0.001$) variables.

Conclusion: Some students have problems in the field of verbal skills and on the other hand, verbal skills are a kind of crystallized intelligence. The results showed that using the method of storytelling had a significant effect on children's verbal intelligence, lexical literature, and creativity in the experimental group compared to control group.

Keywords: Narrative therapy; Verbal intelligence; Creativity; Lexical literature; Child

Citation: Tahmasebi M, Ahmadi SA. **The Effect of Teachers' Narrative Therapy on Verbal Intelligence, Creativity, and Lexical Literature of Isfahan Kindergarten Children, Iran.** J Health Syst Res 2022; 17(4): 303-10.

1- PhD, Department of Psychology and Educational Sciences, School of Psychology, Yazd University, Yazd, Iran

2- Assistant Professor, Research Center for Social Factors Affecting Community Health AND Department of Psychology and Educational Sciences, School of Psychology, Yazd University, Yazd, Iran

Corresponding Author: Moluk Tahmasebi; PhD, Department of Psychology and Educational Sciences, School of Psychology, Yazd University, Yazd, Iran; Email: tahmasebi.moluk@yahoo.com

تأثیر قصه درمانی مریبان آموزش بر هوش کلامی، خلاقیت و ادبیات لغاتی کودکان (مورد مطالعه: مهدکودک‌های شهر اصفهان)

ملوک طهماسبی^۱، سید احمد احمدی^۲

مقاله پژوهشی

چکیده

مقدمه: برخی از کودکان از نظر هوش کلامی و خلاقیت، ادبیات لغاتی و در نتیجه، مهارت‌هایی مانند خواندن و نوشتن دچار مشکل هستند. استفاده از روش‌های مناسب کودکان مانند قصه درمانی، شاید بتواند به بهبود یادگیری و پیشرفت تحصیلی کودکان در آینده کمک نماید. پژوهش حاضر با هدف بررسی تأثیر قصه درمانی بر هوش کلامی، خلاقیت و ادبیات لغاتی کودکان مهدکودک توحید شهر اصفهان صورت گرفت.

روش‌ها: این مطالعه از نوع تجربی پیش‌آزمون-پس‌آزمون همراه با گروه شاهد بود. به همین منظور، از بین کلیه کودکان مهدکودک توحید شهر اصفهان در سال ۹۸-۱۳۹۷، ۳۰ کودک به روش در دسترس انتخاب شدند و به شیوه تصادفی در دو گروه آزمایش (۱۵ نفر) و شاهد (۱۵ نفر) قرار گرفتند. سپس گروه آزمایش طی ۸ جلسه ۴ دقیقه‌ای آموزش دیدند. قبل و بعد از اجرای متغیر مستقل، از آزمون هوش Wechsler Intelligence Scale for Children (WISC) (آزمون درک و فهم کلامی و گنجینه واژگان) و فرم B آزمون تفکر خلاق Torrance Tests of Creative Thinking (TTCT) به عنوان ابزارهای تحقیق استفاده گردید. داده‌ها با استفاده از آزمون ANCOVA مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت.

یافته‌ها: در مرحله پیش‌آزمون، میانگین هوش کلامی، ادبیات لغاتی و خلاقیت گروه آزمایش به ترتیب ۱۰۱، ۱۰۷ و ۵۸/۷ بود و این مقادیر در مرحله پس‌آزمون به ترتیب ۱۰۴، ۱۱/۵ و ۶۵/۶ به دست آمد که بیانگر افزایش متغیرها در مرحله پس‌آزمون نسبت به پیش‌آزمون می‌باشد. همچنین، میانگین هوش کلامی، ادبیات لغاتی و خلاقیت گروه شاهد در مرحله پیش‌آزمون به ترتیب ۹۹/۳، ۱۰/۴ و ۵۹ گزارش شد که این مقادیر در مرحله پس‌آزمون به ترتیب ۹۹، ۱۰/۵ و ۵۸/۶ گزارش گردید و تفاوتی در مقادیر متغیرهای گروه شاهد در مراحل پیش‌آزمون و پس‌آزمون مشاهده نشد. بدین ترتیب، آموزش قصه‌گویی تأثیر معنی‌داری بر متغیرهای هوش کلامی ($F = 12/88, P < 0/001$)، ادبیات لغاتی ($F = 14/60, P < 0/001$) و خلاقیت ($F = 108/48, P < 0/001$) داشت.

نتیجه‌گیری: بعضی از دانش‌آموزان در زمینه مهارت‌های کلامی دچار مشکل هستند و از طرف دیگر، مهارت‌های کلامی نوعی از هوش متبلور است. نتایج نشان داد که استفاده از روش قصه‌گویی تأثیر معنی‌داری بر هوش کلامی، خلاقیت و ادبیات لغاتی کودکان گروه آزمایش در مقایسه با گروه شاهد داشته است.

واژه‌های کلیدی: قصه درمانی؛ هوش کلامی؛ خلاقیت؛ ادبیات لغاتی؛ کودک

ارجاع: طهماسبی ملوک، احمدی سید احمد. تأثیر قصه درمانی مریبان آموزش بر هوش کلامی، خلاقیت و ادبیات لغاتی کودکان (مورد مطالعه: مهدکودک‌های شهر اصفهان). مجله تحقیقات نظام سلامت ۱۴۰۰؛ ۱۷ (۴): ۳۱۰-۳۰۳

تاریخ چاپ: ۱۴۰۰/۱۰/۱۵

پذیرش مقاله: ۱۴۰۰/۷/۱۸

دریافت مقاله: ۱۴۰۰/۲/۱۵

مؤثر با محیط است (۲). مطالعات مرتبط با سنجش هوش نشان می‌دهد که توانایی کلامی (Verbal ability) و دانش واژگان (Knowledge of vocabulary)، از جمله مهارت‌های شناختی مهم در یادگیری کودکان به شمار می‌رود (۳). هوش کلامی نشان دهنده توانایی فرد در زمینه مفهوم‌سازی، استقلال کلامی و توانایی استفاده از دانش متبلور است (۴). گنجینه لغات نیز آشنایی با مجموعه‌ای از لغات، واژگان و کلماتی است که فرد در طول مرادفات و ارتباطات خود با محیط اطراف کسب می‌کند (۵). اصطلاح خلاقیت (Creativity) نیز به آن دسته از فرایندهای ذهنی دلالت دارد که منجر به راه‌حل‌ها، ایده‌ها و مفهوم‌سازی‌ها، اشکال هنری،

مقدمه

هوش، توانایی ذهنی است که قابلیت‌های متنوعی همچون استدلال (Reasoning)، برنامه‌ریزی (Planning)، حل مسأله (Problem solving)، تفکر انتزاعی (Abstract thinking)، استفاده از زبان و یادگیری را در برمی‌گیرد (۱). به اعتقاد Wechsler، هوش نتیجه تأثیر دایمی و متقابل تعامل فرد با محیط است و اگر این رابطه متقابل به صورت متعادل انجام گیرد، موجب توانایی سازگاری فرد با محیط و پیشرفت هوشی می‌شود. از نظر او، هوش توانایی کلی و جامع فرد برای هدفمند عمل کردن، مستقل اندیشیدن و مبادله

۱- دکتری تخصصی، گروه روان‌شناسی و علوم تربیتی، دانشکده روان‌شناسی، دانشگاه یزد، یزد، ایران

۲- استادیار، مرکز تحقیقات عوامل اجتماعی مؤثر بر سلامت جامعه و گروه روان‌شناسی و علوم تربیتی، دانشکده روان‌شناسی، دانشگاه یزد، یزد، ایران
نویسنده مسؤول: ملوک طهماسبی؛ دکتری تخصصی، گروه روان‌شناسی و علوم تربیتی، دانشکده روان‌شناسی، دانشگاه یزد، یزد، ایران

Email: tahmasebi.moluk@yahoo.com

نداشتن مشکلات مرتبط با یادگیری و اختلال نقص توجه بیش‌فعالی (Attention deficit hyperactivity disorder یا ADHD) بود. غیبت بیش از دو جلسه نیز به عنوان ملاک خروج در نظر گرفته شد. جهت رعایت ملاحظات اخلاقی، بعد از اتمام جلسات قصه درمانی، گروه شاهد نیز در این جلسات شرکت نمود و شرکت‌کنندگان در صورت عدم تمایل به ادامه جلسات، امکان خروج از روند مداخلات را داشتند.

با در نظر گرفتن خطای آلفای ۵ درصد و توان ۸۰ درصد، $\rho_T = 0.7$ ، $\Delta_{plan} = 0.67$ ، $\lambda = 1$ ، $v = 1$ ، $w = 1$ ، رابطه ۱ به دست می‌آید.

$$R = \left[\frac{1 + (1-1) \times 0.7}{1} - \frac{1 \times 0.7^2}{1 + (1-1) \times 0.7} \right] = 0.172 \quad \text{رابطه ۱}$$

$$M_{repeated} = 0.173 \times \left[\left(1 + \frac{1}{1} \right)^2 \frac{(1.96 + 0.84)^2}{0.67^2} + \frac{1.96^2}{4} \right] = 15$$

در نهایت، ۱۵ نمونه در هر گروه و در مجموع، ۳۰ نمونه برای شروع مطالعه نیاز خواهد بود.

ابزارهای اندازه‌گیری

WISC: این مقیاس، سومین مقیاسی است که Wechsler برای اندازه‌گیری هوش ارائه کرد و برای دوره پیش‌دستانی، به منظور سنجش هوش کودکان ۴ تا ۶/۵ ساله انتشار یافت. WISC شامل ۱۱ آزمون است که ۶ آزمون آن کلامی و ۵ آزمون دیگر غیر کلامی (عملی) می‌باشد. مقیاس کلامی شامل «اطلاعات عمومی، معانی واژه‌ها، حساب، شباهت‌ها، درک جمله‌ها و آزمون ذخیره» و مقیاس عملی شامل «خانه حیوانات، تکمیل تصویرها، مازها، طرح هندسی و مکعب‌ها» است. این آزمون در برگیرنده مجموعه‌ای آزمون برای ارزیابی توانایی‌های متفاوت می‌باشد که ترکیب آن‌ها، گنجایش و توانایی هوش کلی را ارائه می‌دهند. Wechsler این مقیاس خود را بر این فرض بنا نهاده است که کودک در دوره ۴ تا ۶ سالگی در خصوصیتی که از آن به هوش تعبیر می‌شود، به طور کامل بهره‌ور می‌باشد و می‌تواند آن را به صورت‌های گوناگون به نمایش بگذارد (۱۱).

آزمون درک مطلب کلامی Wechsler WISC-IV: چهارمین ویرایش مقیاس هوشی Wechsler است که در سال ۲۰۰۳ منتشر گردید. این مقیاس نسبت به سه مقیاس قبل، تغییرات زیادی کرده است. این تغییرات تنها در تغییر سؤالات آزمون و به‌روز کردن سؤالات نیست، بلکه در مفاهیم و سازه‌های اصلی آزمون نیز تجدید نظر شده است. در این مقیاس، پنج نوع هوش شامل «درک مطلب کلامی، استدلال ادراکی، حافظه فعال، سرعت پردازش و هوش کل» محاسبه می‌شود. آزمون درک مطلب کلامی از خرده آزمون‌های شباهت، گنجینه واژگان و فهم کلامی تشکیل شده است. طیف نمرات این آزمون از ۴۵ تا ۱۱۵ می‌باشد. ضریب اعشار بهره هوشی کل، ۰/۹۷ گزارش شده است. در مورد زیر مقیاس‌ها، بیشترین و کمترین اعتبار به ترتیب به گنجینه واژه‌ها (۰/۹۲) و درک مطلب (۰/۸۱) تعلق دارد (۱۳). در مطالعه حاضر، اعتبار آزمون از طریق ضریب Cronbach's alpha برای درک و فهم کلامی، ۰/۷۸ به دست آمد.

آزمون ادبیات لغاتی Wechsler: این آزمون زیرمقیاس بهره هوش درک و فهم کلامی است و دانش کلامی کودکان را در ارتباط با واژگان و معنی آن‌ها می‌سنجد. نمره‌گذاری این آزمون به صورت دارا و طیف نمرات استاندارد بین ۱ تا ۲۰ است. هم اعتبار این آزمون از ضریب Cronbach's alpha، ۰/۹۲ به دست آمد (۱۳). در تحقیق حاضر نیز اعتبار آزمون از طریق ضریب

نظریه‌های منحصر به فرد و جدید شود (۶). پرورش خلاقیت در دوران کودکی بسیار حایز اهمیت است؛ چرا که از این سنین است که کودک توانایی فکر کردن و تصمیم‌گیری و پاسخ به محیط اطراف را می‌آموزد و اگر برخی از فعالیت‌های مدرسه مانند شعرخوانی، بازی کردن، نقاشی کردن، معماسازی، داستان و قصه‌گویی به روش صحیح به کار گرفته شود، می‌تواند در پرورش خلاقیت کودک نقش بسزایی داشته باشد (۷). قصه درمانی یک روش فعال برای پرورش قوه خلاقیت در افزایش سطح تشکر شناختی محسوب می‌شود و همچنین، یکی از بهترین روش‌ها برای ورود به دنیای کودکان است که به آن‌ها می‌آموزد چگونه با مشکلات خلاقانه برخورد و آن را حل کنند. کودکان با شنیدن داستان‌ها و قصه‌های دیگران، شیوه‌های تفکر بدیع و خلاف شر از تفکر خود را می‌آموزند (۱). با کمک گرفتن از روش قصه درمانی می‌توان تغییرات شگرفی در زمینه یادگیری، دانش و خلاقیت کودکان ایجاد کرد (۲). در همین راستا، اصغری و همکاران (۸)، باقریان و همکاران (۹) و Burkart و همکاران (۱۰) در تحقیقات خود نشان دادند که ترکیب رویکرد قصه درمانی با مداخله‌های ترمیمی یادگیری، شیوه مؤثری برای پرداختن به مشکلات مانند عزت نفس پایین نوجوانان دارای نقص یادگیری زبان نمی‌باشد. بدین ترتیب، می‌توان از نتایج برای تصمیم‌گیری‌ها و برنامه‌ریزی‌ها استفاده شود تا با کاهش عوامل بازدارنده، به تقویت مهارت‌های اجتماعی و هوش کلام نوآموزان کمک شود (۱۱). با توجه به این که بعضی از کودکان در زمینه‌های مهارت‌های کلامی همچون خواندن، نوشتن و یا علوم دچار مشکل هستند و از طرف دیگر، مهارت‌های کلامی نوعی از هوش متبلور و وابسته به فرهنگ و قابل افزایش است، این ضرورت احساس می‌شود تا روش قصه درمانی بر مهارت‌های کلامی و خلاقیت کودکان از طریق قصه‌های متفاوت مورد بررسی قرار گیرد و ساز و کار تأثیر این روش‌های آموزشی بر توانایی‌های کلامی و خلاقیت کودکان دقیق‌تر تعیین گردد.

روش‌ها

این مطالعه از نوع تجربی در قالب یک طرح همراه با پیش‌آزمون، پس‌آزمون و پیگیری با گروه شاهد بود. بدین صورت که از گروه‌های آزمایش و شاهد پیش‌آزمون گرفته شد، سپس آزمایش تحت تأثیر متغیر مستقل (قصه‌گویی) قرار گرفت، اما گروه شاهد هیچ مداخله‌ای دریافت نکرد و پس از اتمام مداخلات، از هر دو گروه پس‌آزمون به عمل آمد تا تأثیر متغیر مستقل بر متغیرهای وابسته هوش کلامی، خلاقیت و ادبیات لغاتی کودکان مشخص گردد (۱۲).

روش اجرا: جامعه آماری تحقیق حاضر را کودکان مهدکودک توحید شهر اصفهان در سال ۹۸-۱۳۹۷ تشکیل داد که از بین همه کودکان، ۳۰ کودک به شیوه نمونه‌گیری در دسترس انتخاب شدند و به صورت تصادفی در دو گروه آزمایش و شاهد قرار گرفتند. بعد از طی این مراحل، آزمون هوش Wechsler (Wechsler Intelligence Scale for Children یا WISC) (آزمون درک و فهم کلامی و گنجینه واژگان) و فرم ب آزمون تفکر خلاق Torrance (Torrance Tests of Creative Thinking یا TTCT) در گروه‌های آزمایش و شاهد مورد سنجش قرار گرفت. جلسات قصه درمانی در مهدکودک مورد نظر و پس از پایان ساعات آموزشی انجام شد و این کار طی ۸ جلسه ۴۵ دقیقه‌ای صورت گرفت و گروه شاهد مداخله‌ای دریافت نکرد. بر این اساس، معیارهای ورود شامل علاقه به شرکت در جلسات قصه درمانی، موافقت والدین

Cronbach's alpha، ۰/۸۵ محاسبه گردید.

پرسش‌نامه TTCT: این آزمون توسط Torrance اولین بار در سال ۱۹۱۵ جهت سنجش خلاقیت کودکان طراحی شد و دارای ۴ زیرمؤلفه «بسط، ابتکار، انعطاف و سیالی» است. اشکال تصویری آزمون‌های تفکر خلاق Torrance، مستلزم پاسخ‌هایی است که به طور عمده ماهیت ترسیمی یا تجسمی دارند. استفاده از آزمون‌های تصویری از سطح کودکان تا سطوح بالاتر از دبیرستان توصیه شده است (۱۴). این آزمون از سه مرحله تشکیل شده است که شامل فعالیت ترسیم اشکال و تصاویر، فعالیت تکمیل تصاویر ناقص، فعالیت ساخت اشکال و تصاویر با استفاده ترکیبی از اشکال هندسی است. در فعالیت ترسیم اشکال و تصاویر، تکه کاغذی رنگی (تخم‌مرغ شکل) به کودک داده می‌شود و از او درخواست می‌شود تصویری را خلق کند که با تصاویر دیگر متفاوت باشد و همچنین، نام یا عنوانی برای آن پیدا کند. در فعالیت تکمیل تصاویر ناقص، از کودک درخواست می‌گردد که با اضافه کردن خطوطی به شکل‌های ناقص در ۲ صفحه تصویر جالبی برای شکل خلق کند که با اشکال دیگر متفاوت باشد و یک عنوان جالب برای آن انتخاب نماید. در فعالیت ساخت اشکال و تصاویر با استفاده ترکیبی از اشکال هندسی، در صفحه خطوط موازی کشیده شده است و از کودک درخواست می‌شود علامت‌هایی را به این خطوط موازی اضافه و تصویر جدیدی را خلق کند و عنوانی را برای آن انتخاب نماید.

در راهنمای مجموعه آزمون‌های Torrance، رهنمودهای مفصلی برای نمره‌گذاری همراه با مثال‌های متعدد ارائه شده است. Torrance به این موضوع اشاره می‌کند، نمرات بالا که از طریق آزمون تفکر خلاق به دست می‌آیند، بیان‌کننده بالا بودن احتمال عملکرد خلاق در فرد است. در پژوهش حاضر، جهت نمره‌گذاری‌ها از دفترچه راهنمای آزمون خلاقیت Torrance استفاده شد. اعتبار این آزمون بین ۰/۸۰ تا ۰/۹۰ گزارش شده است. همچنین، مطالعات انجام شده در خصوص پایایی فرم‌های هم‌تا در فاصله زمانی کوتاه نشان داده است که ضرایب حاصل اغلب بین ۰/۷۰ و ۰/۹۰ متغیر هستند. روایی آزمون نیز توسط متخصصان مورد تأیید قرار گرفته است (۱۴). در تحقیق حاضر، ضریب اعتبار از طریق ضریب Cronbach's alpha، ۰/۸۶ به دست آمد.

بسته آموزش مفاهیم علوم (تجربی- اجتماعی) از طریق قصه‌گویی: با بررسی کتاب‌های آموزشی مفاهیم علوم در دوره پیش‌دبستانی، کتاب دو جلدی روش و محتوای آموزش قبل از دبستان، تألیف گروه آموزش وزارت آموزش و پرورش، برای پژوهش حاضر انتخاب شد. از بین داستان‌های متعدد واحد کارهای مفاهیم علوم (انسان، جانوران و گیاهان)، هشت داستان برای اجرا انتخاب گردید (۱۵).
برنامه مداخله (جلسات قصه درمانی): جلسات مداخله طی چهار هفته (در مجموع، هشت جلسه ۴۵ دقیقه‌ای) و هر قصه از منابع چاپی و بر اساس درس مهارت‌های زبان‌آموزی، آموزش داده شد (جدول ۱).

جدول ۱. جلسات آموزشی قصه درمانی

جلسه	موضوع	محتوای جلسات
اول	قصه هفت برادر	بچه‌ها این هفت برادر خیلی همدیگر را دوست داشتند و به هم کمک می‌کردند و اگر برای یکی از آن‌ها مشکلی پیش می‌آمد، بقیه برادرها کمکش می‌کردند. حالا هفت نفر از بچه‌ها بیایند جلوی تخته سیاه و هر کدام نقش یکی از برادرها را همان‌طور که در قصه شنیدند، بازی کنند.
دوم	ماجرای گنجشک‌ها	گنجشک‌ها در یک مزرعه قدیمی زندگی می‌کردند و خیلی خوشحال بودند، اما یک روز مشکلی برای یکی از گنجشک‌ها پیش آمد که بقیه گنجشک‌ها تصمیم گرفتند به او کمک کنند. بچه‌ها همه دفتر نقاشی مزرعه و گنجشک‌های قصه‌مان را نقاشی کنند.
سوم	چوپان دروغگو	روزی روزگاری چوپانی بود که گوسفندان زیادی داشت و آدم خوبی بود و به دروغ هر روز داد می‌زد که گرگ به گوسفندان من حمله کرد و اهالی روستا به کمک او می‌آمدند، ولی می‌دیدند چیزی نیست و چوپان دروغ گفته است تا این که یک روز از بچه‌ها خواسته شد هر کدام ادامه داستان را با توجه به برداشت خود تکمیل کنند.
چهارم	شاخ بزغاله	روزی در جنگلی بزغاله کوچک و زیبایی زندگی می‌کرد که شاخ زیبایی داشت و بقیه بزغاله‌ها برای دیدن شاخ او می‌آمدند و بزغاله کوچولو به همین دلیل خیلی مغرور شده بود تا این که یک روز به زمین می‌خورد و شاخش می‌شکند و خیلی ناراحت می‌شود، اما یاد می‌گیرد هیچ وقت مغرور نباشد. از بچه‌ها می‌خواهیم هر کدام با توجه به تصویری که از شاخ بزغاله در ذهن خود تجسم کرده‌اند، روی یک کاغذ سفید شاخ بزغاله را نقاشی کنند.
پنجم	مرد گدا و پادشاه	یک روز پادشاه تصمیم می‌گیرد لباس عادی بپوشد و به شهر برود و از مشکلات مردم آگاه شود. او در راه به گدایی برخورد می‌کند که تصمیم می‌گیرد او را به قصر بیاورد و در کنار خود نگه دارد، اما ... از بچه‌ها می‌خواهیم هر کدام قصه ناتمام را با توجه به درک خود تکمیل کنند.
ششم	خاله خرسه	خرس بزرگی در یک جنگل سرسبز و زیبا زندگی می‌کرد و چون سنش از همه بیشتر بود، بهش خاله خرسه می‌گفتند. خاله خرسه از همه کمک می‌خواست، ولی خودش به هیچ‌کس کمک نمی‌کرد و به همین دلیل روز به روز از دوستان او کم می‌شد تا بالاخره یک روز همه دوستانش او را ترک کردند و خاله خرسه تنها ماند و خیلی ناراحت شد، اما تصمیم گرفت رفتارهای گذشته خود را جبران کند. از بچه‌ها می‌خواهیم یکی نقش خاله خرسه و بقیه نقش دوستان خاله خرسه را طبق قصه اجرا کنند.
هفتم	سوسکی	یک روز سوسک کوچولویی که به سوسکی معروف بود و دوستان زیادی داشت، مریض می‌شود و نمی‌تواند از خانه خودش بیرون بیاید. دوستان سوسکی تصمیم می‌گیرند به سوسکی کمک کنند... از بچه‌ها می‌خواهیم قصه ناتمام را تکمیل کنند.
هشتم	جوجه اردک زشت	یک روز جوجه اردک کوچولویی در برکه‌ای زندگی می‌کرد که خیلی مهربان بود، ولی چون زشت بود هیچ‌کس با او بازی نمی‌کرد و او تنها مانده بود. جوجه اردک خیلی ناراحت بود و با خودش می‌گفت چرا من باید اینقدر زشت باشم و تنها بمانم؟ همین‌طور که از کنار برکه رد می‌شد یک دفعه پایش لیز خورد و به داخل برکه افتاد، وقتی از برکه بیرون آمد دیگر زشت نبود و زیبا شده بود و بقیه وقتی او را دیدند با او دوست شدند. از بچه‌ها می‌خواهیم تصویر جوجه اردک زشت و برکه را بر روی کاغذ نقاشی کنند.

Kolmogorov-Smirnov به بررسی این فرض پرداخت. در این آزمون، فرض صفر و فرض مقابل به صورت:

H0: توزیع داده‌های مربوط به هر یک از متغیرها نرمال است.

H1: توزیع داده‌های مربوط به هر یک از متغیرها نرمال نیست.

بر اساس نتایج جدول ۳، مقادیر سطح معنی‌داری متغیرهای مطالعه، بیشتر از ۰/۰۵ به دست آمد. بنابراین، فرض نرمال بودن توزیع این متغیرها تأیید و فرض خلاف مبنی بر غیر نرمال توزیع داده‌ها رد گردید.

جدول ۳. نتایج آزمون‌های Kolmogorov-Smirnov و

Shapiro-Wilk جهت بررسی نرمال بودن داده‌ها

گروه	متغیر	آزمون Shapiro-Wilk	مقدار P
		آماره	درجه آزادی
آزمایش	هوش کلامی	۰/۹۳۴	۱۲
	ادبیات لغاتی	۰/۹۴۲	۱۲
	خلاقیت	۰/۹۶۰	۱۲
	بسط	۰/۹۲۶	۱۲
	ابتکار	۰/۸۸۱	۱۲
	انعطاف	۰/۹۰۹	۱۲
	سیالی	۰/۹۳۵	۱۲
شاهد	هوش کلامی	۰/۸۷	۱۲
	ادبیات لغاتی	۰/۸۹۴	۱۲
	خلاقیت	۰/۹۷۴	۱۲
	بسط	۰/۸۷۸	۱۲
	ابتکار	۰/۹۰۰	۱۲
	انعطاف	۰/۸۱۲	۱۲
	سیالی	۰/۹۰۳	۱۲

به منظور مقایسه میانگین نمرات گروه‌ها در مرحله پس‌آزمون، از آزمون MANCOVA استفاده شد. بدین منظور، ابتدا مفروضه‌های اساسی این تحلیل و سپس نتایج آزمون تجزیه و تحلیل کواریانس با کنترل اثر پیش‌آزمون بر نمرات پس‌آزمون گروه‌ها ارایه گردید.

به منظور بررسی مفروضه همگنی شیب رگرسیون با استفاده از آزمون تجزیه و تحلیل کواریانس، تعامل بین متغیر هم‌پراش و متغیر مستقل مورد بررسی قرار گرفت و نتایج نشان داد که بر اساس آزمون Levene، مقدار F هوش کلامی و ادبیات لغاتی به ترتیب ۰/۱۰۹ و ۱/۵۳۵ به دست آمد. بر این اساس، مفروضه همگنی واریانس‌ها رعایت شده است ($P > ۰/۰۵۰$).

طبق نتایج جدول ۴، آموزش قصه‌گویی بر متغیرهای هوش کلامی و ادبیات لغاتی اثر معنی‌داری داشت. طبق نتایج با توجه به مجذور ۱ تا ۲۶ درصد تغییرات هوش کلامی و ۲۸ درصد ادبیات لغاتی، نتیجه‌گیری می‌شود که این روش آموزشی، منجر به افزایش هوش کلامی و ادبیات لغاتی شده است. با توجه به داده‌های جدول ۵، نتایج به دست آمده از آزمون Paired t هوش کلامی حاکی از آن است که در گروه آزمایش، تفاوت معنی‌داری نسبت به قبل از مداخله وجود داشت ($P = ۰/۰۰۱$)، اما این تفاوت در گروه شاهد معنی‌دار نبود.

قصه‌های برنامه مداخله شامل «قصه‌های هفت برادر، ماجرای گنجشک‌ها، چوپان دروغ‌گو، شاخ بزغاله، مرد گدا و پادشاه، خاله مدرسه، سوسکی و جوجه اردک زشت» بود. معلم قصه‌ها را تعریف می‌کند و کودکان گوش می‌دهند، نقش آن‌ها را بازی می‌کنند و آن‌ها را به انتخاب خود به پایان می‌برند، خلاصه قصه‌ها را بیان می‌کنند و نقاشی می‌کشند (۱۱) (جدول ۱).

در پژوهش حاضر، داده‌ها به صورت میانگین (انحراف معیار) گزارش شد. نرمال بودن توزیع داده‌ها با استفاده از آزمون Shapiro-Wilk مورد بررسی قرار گرفت. داده‌ها با استفاده از آزمون‌های MANCOVA و آزمون Paired t در نرم‌افزار SPSS نسخه ۲۲ (IBM Corporation, Armonk, NY) مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت.

یافته‌ها

میانگین سن کودکان شرکت‌کننده در دو گروه آزمایش و شاهد به ترتیب $۵/۴ \pm ۱/۹$ و $۵/۵ \pm ۱/۹$ سال بود. یافته‌های توصیفی گروه‌های مورد بررسی در متغیرهای درک و فهم کلامی، ادبیات لغاتی و خلاقیت و زیرمؤلفه‌های آن (بسط، ابتکار، انعطاف و سیالی) در جدول ۲ ارایه شده است.

جدول ۲. شاخص‌های توصیفی مربوط به داده‌های حاصل از اجرای

پیش‌آزمون و پس‌آزمون هوش کلامی، ادبیات لغاتی و خلاقیت

گروه	متغیر	پیش‌آزمون	پس‌آزمون
آزمایش	هوش کلامی	$۱۰/۱۰ \pm ۶/۳$	$۱۰/۴۰ \pm ۷/۲$
	ادبیات لغاتی	$۱۰/۷ \pm ۱/۳$	$۱۱/۵ \pm ۱/۸$
	خلاقیت	$۵۸/۷ \pm ۷/۲$	$۶۵/۶ \pm ۳/۰۹$
	بسط	$۱۴/۳ \pm ۱/۴$	$۱۶/۳ \pm ۱/۸$
	ابتکار	$۱۴/۷ \pm ۱/۲$	$۱۶/۳ \pm ۱/۲$
	انعطاف	$۱۵/۲ \pm ۱/۵$	$۱۷/۲ \pm ۱/۸$
	سیالی	$۱۴/۵ \pm ۱/۰$	$۱۵/۷ \pm ۰/۷$
شاهد	هوش کلامی	$۹۹/۳ \pm ۹/۸$	$۹۹/۰ \pm ۹/۴$
	ادبیات لغاتی	$۱۰/۴ \pm ۲/۳$	$۱۰/۱ \pm ۱/۸$
	خلاقیت	$۵۹/۰ \pm ۲/۹$	$۵۸/۶ \pm ۲/۵$
	بسط	$۱۴/۱ \pm ۱/۴$	$۱۴/۱ \pm ۱/۱$
	ابتکار	$۱۴/۴ \pm ۱/۲$	$۱۴/۲ \pm ۱/۲$
	انعطاف	$۱۵/۷ \pm ۱/۷$	$۱۵/۳ \pm ۱/۷$
	سیالی	$۱۴/۷ \pm ۱/۶$	$۱۴/۶ \pm ۱/۴$

داده‌ها بر اساس میانگین \pm انحراف معیار گزارش شده است.

میانگین نمره هوش کلامی، ادبیات لغاتی و خلاقیت نمونه‌های گروه آزمایش، در مرحله پس‌آزمون نسبت به پیش‌آزمون افزایش داشت. این در حالی است که مقادیر میانگین متغیرهای گروه شاهد در مراحل پیش‌آزمون و پس‌آزمون تفاوتی را نشان نداد.

یکی از پیش‌فرض‌های لازم در تحلیل اندازه‌گیری‌های مکرر، نرمال بودن داده‌ها می‌باشد که می‌توان با استفاده از آزمون‌های Shapiro-Wilk و

جدول ۴. نتایج تحلیل کواریانس برای اثربخشی آموزش قصه درمانی بر هوش کلامی و ادبیات لغاتی

متغیرهای وابسته	مجموع مجزورات	درجات آزادی	آماره F	مقدار P	مربع ایتای سهمی	اندازه اثر
هوش کلامی	۵۸/۹۰	۱	۱۲/۸۸	۰/۰۰۱	۰/۲۶	۰/۹۳
ادبیات لغاتی	۱۵/۵۵	۱	۱۴/۶	۰/۰۰۱	۰/۲۸	۰/۹۶

متغیر خلاقیت، $۷/۸ \pm ۶۳/۱$ و $۱۱۰/۹۲$ بود (۱۷) که نشان داد تغییرات خلاقیت با بهره‌گیری از هوش کلامی، افزایش بیشتری نسبت به بررسی حاضر داشته است. ادبیات لغاتی آشنایی با مجموعه‌ای از لغات، واژگان و کلماتی است که فرد در طول مرادفات و ارتباطات خود با محیط اطراف کسب می‌کند و این آشنایی قابل افزایش می‌باشد (۱). هر اندازه لغات، کلمات و واژگانی که فرد در طول روز می‌شنود بیشتر باشد، حجم و وسعت این مجموعه نیز گسترده‌تر می‌شود و فرد به شناخت بیشتری از کلمات و معنی و مفاهیم آن‌ها نایل می‌گردد. قصه و داستان‌ها نیز با ارایه واژگان و لغات متعدد، باعث افزایش گنجینه لغات کودکان می‌شوند (۱۸). به نظر می‌رسد تکنیک‌هایی مانند قصه ناتمام، تصویرسازی ذهنی و نقاشی، بر روی مهارت‌های کلامی، درک و فهم کلامی تأثیر می‌گذارد و از طرف دیگر، آشنایی با واژگان متعدد در قصه، بر افزایش توانمندی کلامی کودکان تأثیر بسزایی دارد. به نظر می‌رسد که قصه باعث پرورش خلاقیت، افزایش دقت، ایجاد اعتماد به نفس و رشد نگرش مثبت در کودک می‌شود و نوعی بحث و برون‌ریزی افکار و اندیشه‌ها صورت می‌گیرد (۱۹).

از راه گفتن کلید واژه‌هایی برای قصه‌گویی و با تمام کردن یک قصه ناتمام، دانش‌آموزان به کنکاش ذهنی می‌پردازند و هر دانش‌آموز دریاها و اندیشه‌های خود را به صورت عملیاتی درمی‌آورد و بازخورد می‌گیرد. علاوه بر این، هر دانش‌آموز با داستان‌ها و قصه‌های ساخته شده توسط هم‌کلاسی‌های خود، شیوه‌های تفکر بدیع و خلاق‌تر از تفکر خود را می‌آموزد. همچنین، با ساخته شدن داستان و قصه و بیان آن، بازخوردهای راهبردی و هموارکننده مسیر تشکر از طرف پژوهشگر به آن‌ها داده می‌شود. به نظر می‌رسد قصه درمانی یک روش فعال برای پرورش قوی خلاقیت و افزایش سطح تفکر شناختی باشد (۱).

کودکان با تمام کردن یک قصه ناتمام، به کنکاش ذهنی می‌پردازند. قصه‌گو با نقل شفاهی یک داستان، برای شنوندگان خود امکان تصویرسازی ذهنی را فراهم می‌سازد. همچنان که کودک قصه را می‌شنود، صحنه‌های داستان و شخصیت‌های آن را خلق می‌کند و توانایی تجسم و خیال‌بافی که مبنای تصور خلاق است، در او شکوفا می‌شود (۲۰).

بنابراین، به نظر می‌رسد قصه درمانی باعث تقویت مهارت‌های کلامی کودکان می‌گردد. همچنین، باعث می‌شود تا با نگاهی خلاق و متفاوت، تجسم‌سازی کنند و تفکر خلاق گسترش یابد.

بر مبنای نتایج می‌توان گفت که هوش کلامی در گروه مداخله به طور معنی‌داری نسبت به گروه شاهد، بیشتر افزایش یافته است ($۱/۲ \pm ۱۹/۰$ در مقابل $۰/۲ \pm ۴/۱$).

نتیجه به دست آمده از آزمون Paired t ادبیات لغاتی نشان داد که در گروه آزمایش، تفاوت معنی‌داری نسبت به قبل از مداخله وجود داشت ($P = ۰/۰۰۱$)، اما این تفاوت در گروه شاهد معنی‌دار نبود. بر مبنای نتایج، می‌توان گفت که ادبیات لغاتی در گروه مداخله به طور معنی‌داری نسبت به گروه شاهد، بیشتر افزایش یافته است ($۱/۸ \pm ۴/۱$ در مقابل $۱/۱ \pm ۱/۲$).

نتایج آزمون Paired t نشان داد که در گروه آزمایش، تفاوت معنی‌داری نسبت به قبل از مداخله وجود داشت ($P = ۰/۰۰۱$)، اما این تفاوت در گروه شاهد معنی‌دار نبود. بر مبنای نتایج، می‌توان گفت که نتیجه خلاقیت در گروه مداخله به طور معنی‌داری نسبت به گروه شاهد، بیشتر افزایش یافته است ($۱/۳ \pm ۱۰/۰$ در مقابل $۲/۲ \pm ۱/۸$) (جدول ۵).

بر اساس داده‌های جدول ۶، مفروضه همگنی واریانس‌ها رعایت شده است ($P > ۰/۰۵$).

آموزش قصه‌گویی تأثیر معنی‌داری بر متغیرهای خلاقیت و مؤلفه‌های آن یعنی بسط، ابتکار، انعطاف و سیالی داشت. بر اساس یافته‌ها، با توجه به مجزور ۱ تا ۷۶ درصد تغییرات خلاقیت، ۴۷ درصد تغییرات بسط، ۴۸ درصد تغییرات ابتکار، ۴۵ درصد تغییرات انعطاف و ۲ درصد تغییرات سیالی، می‌توان گفت که آموزش قصه درمانی منجر به افزایش خلاقیت کودکان شده است (جدول ۷).

بحث

نتایج پژوهش حاضر نشان داد که آموزش قصه درمانی به کودکان، منجر به افزایش هوش کلامی، ادبیات لغاتی و خلاقیت کودکان مهدهای کودک می‌شود که با یافته‌های مطالعه میری و همکاران (۱۶) همسو بود. مقادیر میانگین، انحراف معیار و نسبت F تحقیق حاضر در متغیر هوش کلامی، $۳/۹۹ \pm ۹۷/۵۰$ و $۳۳/۱۶$ ؛ ادبیات لغاتی، $۱/۰۵ \pm ۱۰/۷۹$ و $۱۰/۷۴$ و درک مطلب، $۱/۹۰ \pm ۱۰/۳۶$ و $۱۲۴/۲۳$ به دست آمد. در پژوهش حاضر، تغییرات هوش کلامی و ادبیات لغاتی با بهره‌گیری از آموزش قصه درمانی افزایش بیشتری داشته است، اما در مطالعه ایرانی، مقادیر میانگین، انحراف معیار و نسبت F در

جدول ۵. نتایج آزمون Paired t بررسی هوش کلامی و ادبیات لغاتی

متغیر	گروه شاهد			گروه مداخله				
	قبل	بعد	تغییرات	مقدار P	قبل	بعد	تغییرات	مقدار P
هوش کلامی	$۶۸/۳ \pm ۱۳/۴$	$۶۹/۳ \pm ۱۲/۴$	$۴/۱ \pm ۰/۲$	۰/۰۷۶	$۶۳/۸ \pm ۹/۴$	$۸۲/۸ \pm ۸/۲$	$۱۹/۰ \pm ۱/۲$	۰/۰۰۱
ادبیات لغاتی	$۱۱/۳ \pm ۲/۴$	$۱۲/۵ \pm ۱/۹$	$۱/۲ \pm ۰/۵$	۰/۰۶۹	$۱۲/۸ \pm ۱/۷$	$۱۶/۹ \pm ۱/۹$	$۴/۱ \pm ۰/۲$	۰/۰۰۱
خلاقیت	$۵۵/۳ \pm ۶/۶$	$۵۷/۴ \pm ۵/۴$	$۱/۸ \pm ۲/۲$	۰/۰۸۲	$۵۸/۸ \pm ۳/۹$	$۶۸/۹ \pm ۵/۲$	$۱۰/۰ \pm ۱/۳$	۰/۰۰۱

داده‌ها بر اساس میانگین \pm انحراف معیار گزارش شده است.

نتیجه‌گیری

پرورش توانمندی ذهنی کودکان و آموزش خلاقیت، یکی از اهداف مهم سیستم آموزش می‌باشد. خلاقیت شامل توانایی و پتانسیلی است که در تفکر و رفتار کودک بروز می‌نماید و توانمندی‌های کلامی در بازنمایی کلامی و ارتباطات کودک نمایانگر می‌شود و آموزش این دو مؤلفه می‌تواند به پیشرفت تحصیلی و بهبود یادگیری کودکان در آینده کمک نماید.

تشکر و قدردانی

بدین وسیله از تمامی عوامل و کارکنان محترم مهد کودک توحید شهر اصفهان که در انجام این مطالعه همکاری نمودند، تشکر و قدردانی به عمل می‌آید. همچنین، از سازمان بهزیستی شهر اصفهان به جهت حمایت از این طرح، سپاسگزاری می‌گردد.

جدول ۶. نتایج آزمون Levene مینی بر همگنی واریانس‌ها

متغیر	آماره F	مقدار P
خلاقیت	۰/۰۷۲	۰/۷۹
بسط	۰	۰/۹۹۵
ابتکار	۰/۱۵۴	۰/۶۹۸
انعطاف	۰/۰۰۵	۰/۹۴۵
سیالی	۰/۰۶۸	۰/۸۰۱

از جمله محدودیت‌های مطالعه حاضر می‌توان به عدم کنترل تفاوت‌های فردی در زمینه‌های قبلی با قصه‌ها اشاره کرد. همچنین، عدم استفاده از ابزارهای متنوع برای جلب توجه بیشتر کودکان در به کارگیری آن‌ها با جلسات آموزشی، از محدودیت‌های دیگر تحقیق بود. پیشنهاد می‌گردد در پژوهش‌های آینده، زمینه‌های قبلی کودکان با قصه‌ها بررسی شود و همچنین، جلسات قصه‌گویی در اتاق بازی درمانی در مرکز مشاوره انجام گیرد.

جدول ۷. نتایج تحلیل کواریانس برای اثربخشی آموزش قصه درمانی بر خلاقیت و مؤلفه‌های آن

متغیرهای وابسته	مجموع مجزورات	درجات آزادی	آماره F	مقدار P	مربع ایثاری سهمی	اندازه اثر
خلاقیت	۵۶۴/۱۰	۱	۱۰۸/۴۸	۰/۰۰۱	۰/۷۶	۱
بسط	۴۳/۵۰	۱	۳۱/۱۸	۰/۰۰۱	۰/۴۷	۱
ابتکار	۳۶/۴۹	۱	۲۲/۰۰	۰/۰۰۱	۰/۴۸	۱
انعطاف	۵۰/۴۷	۱	۲۸/۷۵	۰/۰۰۱	۰/۴۵	۰/۹۹
سیالی	۱۶/۰۷	۱	۲۵/۲۵	۰/۰۰۱	۰/۴۲	۰/۹۹

References

- Peterson B. Cultural intelligence: A guide to working with people from other cultures. 1st ed. Yarmouth, ME: Intercultural Press; 2016.
- Sattler JM, Dumont R. Wechsler Intelligence Scale for Children-(4th ed) (WISC-IV): Description. In: Sattler JM. Assessment of Children Cognitive Foundations and Applications. 5th ed. La Mesa, CA: Jerome M. Sattler Publisher; 2018. p. 265-315.
- Luwel K, Foustana A, Onghena P, Verschaffel L. The role of verbal and performance intelligence in children's strategy selection and execution. Learn Individ Differ 2013; 24: 134-8.
- Schipolowski S, Wilhelm O, Schroeders U. On the nature of crystallized intelligence: the relationship between verbal ability and factual knowledge. Intelligence 2014; 46: 156-68.
- McKoon G, Ratcliff R. Adults with poor reading skills: How lexical knowledge interacts with scores on standardized reading comprehension tests. Cognition 2016; 146: 453-69.
- Sharifi A. Wechsler Intelligence Scale for Preschool, including verbal comprehension test and vocabulary literature. Shiraz, Iran: Ney Publishing Center; 2020. p. 49-13. [In Persian].
- Jebelli A, Sobhani A. The impact of applying creative instructional methods on improvement of elementary pupils creativity. Innovation and Creativity in Human Science 2012; 2(2): 147-66. [In Persian].
- Asghari F, Akhavan M, Ghasemi Jobaneh R. Effect of storytelling method on social skills in children with Down syndrome. J Child Ment Health 2018; 5(3): 1-10. [In Persian].
- Bagherian H, Zare A, Golmohammadian M. The effectiveness of storytelling on social intelligence education on preschool children in Kermanshah. Library and Information Science 2021; 23(4): 155-72. [In Persian].
- Burkart JM, Schubiger MN, van Schaik CP. The evolution of general intelligence. Behav Brain Sci 2017; 40: e195.
- Sharif R. The relations between acculturation and creativity and innovation in higher education: A systematic literature review. Rev Educ Res 2019; 28: 100287.

12. Robinson JR. Webeates dictionary definitions of creativity. *Journal of Workforce Education and Development* 2010; 3(2): 114-26.
13. Abedi MR, Sadeghi A, Rabiei M. Standardization of the Wechsler Intelligence Scale for Children-IV in Chahar Mahal va Bakhteyri State. *Journal of Personality and Individual Differences* 2013; 2(3): 138-58. [In Persian].
14. Din Mohammadi MS. The effect of story therapy on behavioral and emotional problems of single-parent adolescents [MSc Thesis]. Bandarabbas, Iran: Payame Noor University of Hormozgan; 2017. p. 81-12. [In Persian].
15. Alavi Langroody K, Rajaei A. The effect of creative play and storytelling curriculum on creativity and academic performance in fifth grade girl students in composition and art lessons. *Research in Curriculum Planning* 2017; 13(51): 118-29. [In Persian].
16. Miri M, Sharifi S, Stagi A. The effect of storytelling on the spoken language of children with autism (mild to moderate spectrum). *Journal of Zabanpazhuhi* 2020; 12(34): 128-9. [In Persian].
17. Irani N. Investigating the importance and function of storytelling and storytelling in teaching Persian to non-Persian speakers. *Persian Language Teaching Studies* 2021; 4 (6): 39-58. [In Persian].
18. Radbakhsh N, Mohammadyfar MA, Kian Ersi F. Comparing the effectiveness of play and storytelling on increasing children's creativity. *Innovation and Creativity in Human Science* 2013; 2(4): 177-95. [In Persian].
19. Diamond C, Bammour LR. The effectiveness of narrative therapy on emotional regulation and aggression in adolescents with a history of physical involvement. *Journal of Behavior Research Therapy* 2016; 47(4): 316-21.
20. Azimi C. *Essentials of general psychology*. Tehran, Iran: Saffar Publication; 1992. [In Persian].